BIRUTĖ VYŠNIAUSKAITĖ

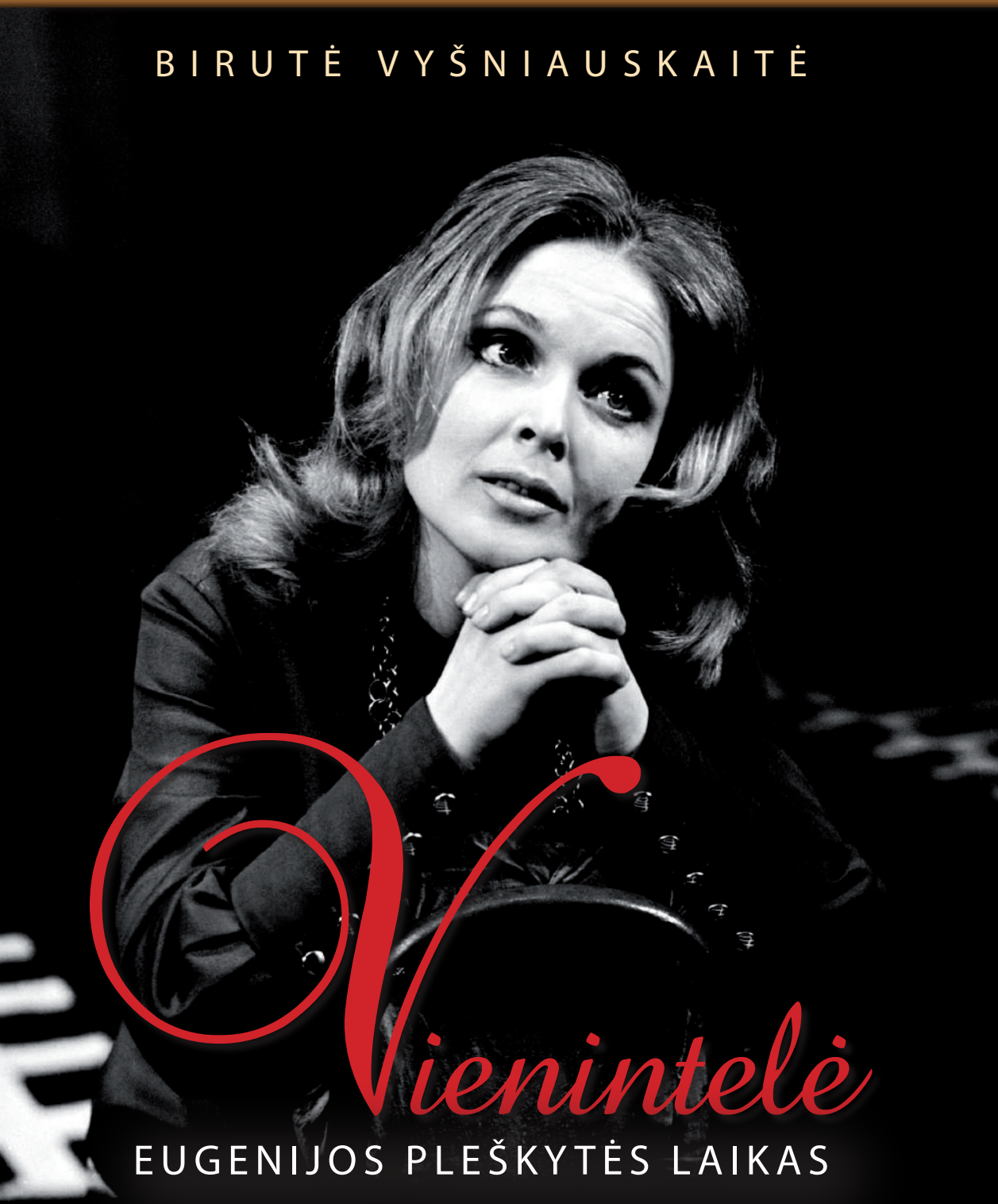

Vienintelė

EUGENIJOS PLEŠKYTĖS LAIKAS

TYTO ALBA

BIRUTĖ VYŠNIAUSKAITĖ

Vienintelė

EUGENIJOS PLEŠKYTĖS LAIKAS

VILNIUS 2013

Turinys

7 Už paslapties

Šeima

11 Visko pradžia
17 Emilija Pleškytė-Pakalniškienė
20 Brolio pabėgimas
27 Antanas Pleškys
29 Aurelija Pleškytė-Rudaitienė
34 Martynas Čibiras

Vaidmenys be grimo

40 Vidmantas Puplauskis
43 Alvyda Čepaitytė
50 Lilija Mulevičiūtė-Tomkienė
54 Ferdinandas Jakšys
56 Algimantas Apanavičius
58 Aloyzas Smilingis
60 Janina Matekonytė
64 Aldona Baikštienė
68 Vaiva Mainelytė
73 Elena Nona Zavadskienė
80 Audrius Zavadskis
86 Rūta Svilienė
90 Myliu jį iki šiol

Teatras

106 Irena Aleksaitė
114 Rimas Tuminas
121 Antanas Šurna
127 Aurelija Ragauskaitė
129 Eimuntas Nekrošius
134 Kostas Smoriginas
137 Vidas Petkevičius
140 Rimgaudas Karvelis
146 Vytautas Paukštė
148 Be savo teatro

Kinas

156 Gražina Arlickaitė
160 Lionginas Šepetys
162 Algimantas Puipa
167 Algirdas Šemeškevičius
175 Juozas Budraitis
178 Regimantas Adomaitis
181 Gytis Lukšas
183 Izolda Keidošiūtė
187 Žvilgsnis už kadro

Ieškojimai

196 Iš Eugenijos dienoraščio
200 Neišsiųsti laiškai Juliui Lozoraičiui
206 Tikėjimo link

210 Biografija

Šeima

Mama Barbora Rapalaitė ištekėjo už tėvo Juozapo Pleškio 1918 m., būdama aštuoniolikos metų. Tėvui tada buvo dvidešimt vieni. Tėvai susituokė Žarėnų bažnyčioje. Jie susilaukė 17 vaikų – trys gimė negyvi, septyni mirė maži ir septyni išgyveno.

Mama mirė 1946 m. gegužę, sulaukusi keturiasdešimt šešerių metų. Tėvas, sugrįžęs iš tremties Sibire, Telšiuose gyveno iki 1985 m. birželio. Tada jam buvo 87-eri (…).

Prosenelis baudžiavos laikais į Lietuvą buvo atvežtas iš Lenkijos. Buvęs gabus stalius ir maištinga asmenybė. Prosenelio šeima buvo didelė. Jis pats ir visi vaikai dirbo Žarėnų dvare.

Prosenelis turėjo aštuonis vaikus – keturis sūnus ir keturias dukteris. Vienas iš sūnų Stanislovas Pleškys – mūsų senelis, vedęs mūsų senelę Zofiją Radavičiūtę iš Žarėnų. Ji buvo puiki pasakorė. Mokėjo daugybę pasakų, legendų, giesmių, dainų ir patarlių, kurias labai artistiškai perpasakodavo arba padainuodavo. Turėjo puikią atmintį, namie vaikams pasakodavo, kas darosi sviete.

(IŠ EUGENIJOS SESERS ZOFIJOS DUOPLIENĖS DIENORAŠČIO)

Visko pradžia

///

Juozas Pleškys, Barbora Pleškienė, Ona Pleškytė, Zofija Pleškytė, Barbora Pleškytė, Emilija Pleškytė, Jonas Pleškys, Eugenija Pleškytė ir Antanas Pleškys – tokia mūsų šeima buvo prieš visas didžiąsias nelaimes ir likimo išbandymus.

Aštuoni – lemtingas skaičius mano gyvenime: gimiau 1938 m. sausio 1 dieną Giliogirio kaime netoli Telšių, nors visuose dokumentuose įrašyta, kad esu gimusi sausio 6-ąją.

Kai užėjo rusai, mano sesuo Zofija su vyru Pranu Duopliu ir sūnumi Juozu, gyvenę Kretingoje, buvo nublokšti į Vakarus. O vyriausiąją seserį Oną su vyru Antanu Petreikiu rusai suėmė Velykų sekmadienį prie bažnyčios ir išvežė į Karaliaučių. Mama dėl jų labai išgyveno, bet taip ir mirė nesulaukusi nei Onos, nei Zofijos.

Kitas aštuonetas mano gyvenime pažymėtas juodai – kai man buvo aštuoneri, 1946 m. gegužę, būdama tik keturiasdešimt šešerių metų, mirė mama. Į jos laidotuves kažkaip sugebėjo atvažiuoti ir Ona, ir Zofija.

// Eugenija (priekyje) su broliais ir seserimis po tėvo ir pamotės ištrėmimo į Sibirą.

Gaila, bet šiandien kartų pusiausvyra teatre sugriauta. Aktoriai per anksti palieka sceną. Eugenija taip pat išėjo per anksti, per jauna. Ledi Makbet ji galėjo suvaidinti kad ir šešiasdešimt penkerių metų.

// Aktoriaus gyvenime yra trys laikotarpiai: pirmasis, kai mokaisi profesinio meistriškumo, kai formuojasi tavo požiūris į gyvenimą; antrasis, kai esi daugmaž susiformavęs ir lauki galimybių visa tai realizuoti tavo prigimtį atitinkančiuose vaidmenyse; trečiasis, kai sulauki tokių vaidmenų, bet jau per vėlai – nebeturi nei dvasinių, nei fizinių jėgų juos sukurti.

Visi laikotarpiai nelengvi, dramatiški. Bet svarbiausias aktoriaus gyvenime – antrasis periodas. Laimingi tie aktoriai, kurių kūrybinis subrendimas nelieka nepastebėtas ir kuriems sudaromos sąlygos tą brandą įkūnyti vaidmenyse.

(„KULTŪROS BARAI“, 1980 M., NR. 10)

Rimas Tuminas

REŽISIERIUS

Su Eugenija Jaunimo teatre apie 1974 m. buvome partneriai. Kartu vaidinome Michailo Roščino pjesėje „Vaivorykštė žiemą“, kurią režisavo Romanas Viktiukas. Eugenija vaidino motiną, aš – jos sūnų. Jutau ir supratau, kad tokia sovietinė jaunimui skirta dramaturgija jai pernelyg sekli ir menka. Dirbant jautėsi ne tik jos irzlumas dėl medžiagos, bet ir užslėptas kerštas, įtampa. Atrodė, kad ji gali ne tik išeiti iš repeticijų, bet ir išprovokuoti konfliktą, siekdama suvesti kokias nors sąskaitas su gyvenimu.

Nuo tų laikų Eugenija liko mano atmintyje kaip tvirta, valinga, nervinga, tačiau darbo metu sugebanti susikaupti ir susitvardyti moteris. Užkulisiuose ji būdavo dar temperamentingesnė nei sce-

// Jaunimo teatre. Eugenija Pleškytė su kolegomis Rimgaudu Karveliu (pirmas iš kairės), Rimu Tuminu (antras iš dešinės) ir Dalia Tamulevičiūte (pirma iš dešinės).

noje: kartais atrodydavo, kad ją užvaldo ne žmogaus, ne moters, o vilkės temperamentas. Todėl, be abejo, privengdavau jos, nors mums sekėsi kartu vaidinti. Spektaklis su pasisekimu buvo rodomas visą sezoną.

Dirbdamas su Pleškyte suvokiau, kad ji – jau teatro ir kino žvaigždė, bet aš savimi pasitikėjau, neabejojau savo aktoriniais sugebėjimais, jaučiausi esąs suaugęs, labai išmintingas ir netgi leisdavau sau būti akiplėša. Mano žvilgsniai į kitas aktores ir, žinoma, į Pleškytę būdavo nukreipti jau kaip į moteris.

BIRUTĖ VYŠNIAUSKAITĖ (g. 1961) – dienraščio „Lietuvos rytas“ korespondentė, knygos apie Sąjūdžio laikraštį „Atgimimas“ sudarytoja (2008), LRT dokumentinio filmo apie Eugeniją Pleškytę „Savi keliai“ scenarijaus autorė (2012, kartu su filmo režisieriumi Valdu Babaliausku).

Niekada nesitikėjau, kad man teks rašyti apie tokią nepaprastą, tokią paslaptingą ir sykiu tokią žemišką asmenybę kaip Eugenija Pleškytė, nes nemaniau, kad žurnalistės darbas suteiks progą su ja bendrauti kelerius paskutinius jos gyvenimo metus. Ir pamilti, kaip plačios širdies ir išmintingą žmogų. Tai – ir išbandymas, ir vienas didžiausių mano gyvenimo netikėtumų.

BIRUTĖ VYŠNIAUSKAITĖ

Nors Genė man buvo brangi kaip partnerė ir kažin ar be jos būčiau sukūręs daugelį savo vaidmenų, žiežirbos tarp mūsų dažnai lakstydavo. Ne kartą ir aš, ir ji per repeticijas esame trenkę durimis. Bet kitą dieną pasibučiuodavome ir dirbdavome toliau.

Taip ir turi būti. Jeigu menininkas visiškai nekonfliktuoja, tai jis – ne menininkas. Jis turi būti opozicija bet kokiai valdžiai, turi matyti tai, ko kiti nemato. Jei net viskas labai gerai, menininkas vis tiek privalo įžvelgti, kas galėtų būti dar geriau.

Taigi, ir tarp mūsų su Gene žaižaruodavo ne asmeniniai, ne gyvenimiški, o kūrybiniai konfliktai. Žvaigždės, nors neabejotinai tokia buvo, ji niekada nevaidindavo ir nesirgo žvaigždžių liga, tačiau aš žinodavau, jausdavau, kad konfliktai scenoje kartais įsiplieksdavo dėl jos materiškų išgyvenimų ar dėl tam tikrų gyvenimo problemų. Bet tegul tai lieka paslaptis.

ANTANAS ŠURNA

ISBN 978-9986-16-938-3
9 789986 169383
TYTO ALBA
www.tytoalba.lt